ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-8

TIJORAT BANKLARDA INNOVATSION XIZMATLAR ORQALI MIJOZLAR ISHONCHINI OSHIRISH OMILLARI

Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti
Kinali Durdona Rixsiboy qizi
Toshkent Davlat Iqtisodiyot universitetida asistent o‘qituvchi
durdonakomilova31@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada tijorat banklarida innovatsion xizmatlar orqali mijozlar ishonchini oshirish omillari yoritilgan. Mijozlarning ehtiyoj va talablariga mos xizmatlarni joriy etish, raqamli texnologiyalardan foydalanish, xizmat ko‘rsatish sifati hamda xavfsizlikni ta’minlash jarayonlari tahlil qilinadi. Shuningdek, mijozlar ishonchini shakllantirishda mobil va internet-banking, elektron to‘lovlar, tezkor xizmat ko‘rsatish tizimlari hamda sun’iy intellekt asosida xizmatlar ko‘rsatishning ahamiyati o‘rganiladi.
Kalit so‘zlar: tijorat banklari, innovatsion xizmatlar, mijozlar ishonchi, raqamli texnologiyalar, mobil banking, internet banking, elektron to‘lovlar, kiberxavfsizlik, xizmat sifati.
Аннотация. В статье рассматриваются факторы, способствующие повышению доверия клиентов посредством инновационных услуг в коммерческих банках. Анализируются процессы внедрения услуг, отвечающих потребностям и запросам клиентов, использования цифровых технологий, обеспечения качества и безопасности обслуживания. Также изучается значение мобильного и интернет-банкинга, электронных платежей, систем быстрого обслуживания и услуг на основе искусственного интеллекта в формировании доверия клиентов.
Ключевые слова: коммерческие банки, инновационные услуги, доверие клиентов, цифровые технологии, мобильный банкинг, интернет-банкинг, электронные платежи, кибербезопасность, качество обслуживания.
Abstract. This article discusses the factors that contribute to increasing customer trust through innovative services in commercial banks. The processes of introducing services that meet the needs and requirements of customers, using digital technologies, ensuring service quality and security are analyzed. The importance of mobile and internet banking, electronic payments, fast service systems and artificial intelligence-based services in building customer trust is also studied.
Keywords: commercial banks, innovative services, customer trust, digital technologies, mobile banking, internet banking, electronic payments, cybersecurity, service quality.

KIRISH.

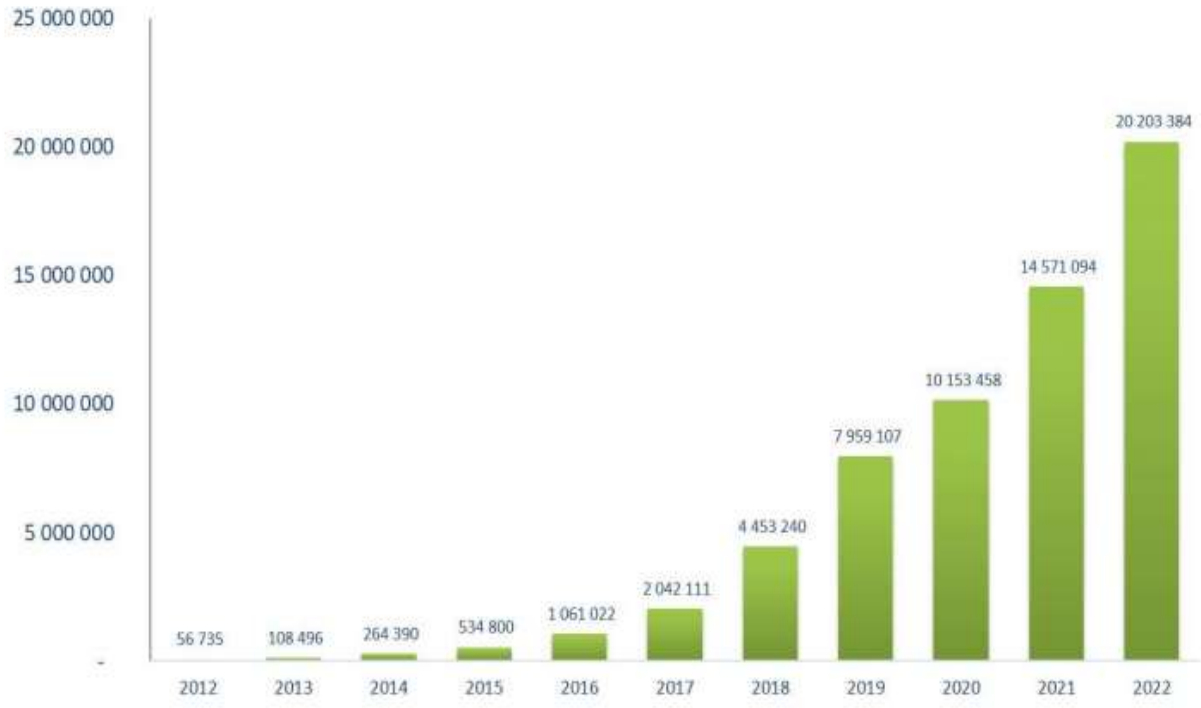
Mustaqillik yillarida mamlakatimizda tijorat banklar faoliyatining huquqiy asoslarini belgilab beruvchi bir qator muhim qonun-hujjatlar qabul qilindi va ushbu sohaning milliy iqtisodiyotning ishlab chiqarish tarmog‘i tashkil etuvchi sifatidagi rivoji uchun katta shart-sharoitlar yaratib berilmoqda. «Bank xizmatlari ommabopligini oshirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida» O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori 23.03.2018 y. № PQ-3620 amalga oshirish uchun zarur qonuniy-huquqiy baza shakllantirilgani, uni faol rivojlantirish uchun amaliy iqtisodiy rag‘batlar va yangiliklar hamda preferensiyalar yaratilgani, litsenziyalar berish tizimi sezilarli darajada soddalashtirilgan.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-8

Bank faoliyatini rivojlantirib borish, fan va texnologik yangiliklarni bank faoliyati amaliyotida tobora kengroq qo‘llash katta ahamiyat kasb etadi. Iqtisodiyotni erkinlashtirish va modernizatsiyalash sharoitida ishlab chiqarish va xizmat ko‘rsatish korxonalariga xizmat qilishda asosiy vazifalardan biri sifatli, arzon va qulay xizmatlarni taklif qilish hisoblanadi. Bu esa o‘z navbatida tijorat banklari tomonidan innovatsion bank xizmatlarini takomillashtirish va uning ustidan nazorat sifatini oshirish, xalqaro tijorat banklari tajriba va amaliyotidan kelib chiqqan holda Respublikamizdagi tijorat banklarining ish sifati samaradorligini oshirishga qaratilgan amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishdan iborat ekanligini bildiradi. O‘zbekiston bank tizimini rivojlantirishning 2017-2021 yillarga mo‘ljallangan strategiyasida belgilangan vazifalarning bajarish zaruriyati hamda respublikamiz tijorat banklarining faoliyatini rivojlantirish bilan bog‘liq bo‘lgan ayrim muammolarning mavjudligi va ularni hal qilishga qaratilgan takliflar va tavsiyalarni ishlab chiqishning zarurligi ushbu magistrlik dissertatsiyasi mavzusining dolzarbligini belgilaydi. Bank marketingi - bu universal banklar (tijorat banklari: jamg‘arma va kooperativ banklar) va ixtisoslashgan banklar (haqiqiy kredit tashkilotlari, investitsiya kompaniyalari va boshqalar) sohasida qo‘llaniladigan marketingdir. Moliyaviy xizmatlar bozorida banklar muhim rol o‘ynaydi va asosiy taklif qiluvchilar hisoblanadi. Bank hizmatlari bozorida kuchli raqobat muhiti shakllanganligi bilan ahamiyatli bo‘lib, ushbu bozorda maqsadli xarakat qilish uchun nafaqat moliyaviy munosabatlar, balki marketing ham yuqori darajada ahamiyat kasb etmoqda.

1-rasm -Masofadan bank xizmatlarini ko‘rsatuvchi tizimlardan foydalanuvchilarning soni 2023 yil yanvar holatiga

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-8

Masofaviy bank xizmatlaridan foydalanuvchilar soni, 2024 yil 1-yanvar holatiga[50]

Yillar 1 yanvar holatiga	Yuridik shaxslar va YaTT	Jismoniy shaxslar	Jami
2021	822 518	13 748 576	14 571 094
2020	691 008	9 462 450	10 153 458
2019	359 770	7 599 337	7 959 107
2018	227 879	4 225 361	4 453 240
2017	135 629	1 906 482	2 042 111
2016	81545	979541	1061086
2015	62295	472684	534979
2014	56574	207954	264528
2013	39210	63312	102522

Hozirgi kunda moliya bozorida kuchli raqobat mavjud bo‘lib, tijorat banklari oldida nafaqat yangi mijozlarni jalb etish, balki mavjud mijozlarning ishonchini mustahkamlash vazifasi ham turibdi. Mijozlarning bank xizmatlariga bo‘lgan ishonchi bevosita bankning innovatsion xizmatlarni joriy etish darajasi bilan bog‘liq. Chunki zamonaviy mijoz tezkor, qulay va xavfsiz xizmatlarni kutadi. Shu bois tijorat banklari uchun mobil banking, internet banking, elektron to‘lov tizimlari, masofaviy xizmat ko‘rsatish, sun’iy intellekt asosida maslahat beruvchi platformalar va boshqa innovatsion yechimlarni joriy etish dolzarb hisoblanadi.

Ushbu maqolada innovatsion xizmatlarning mijozlar ishonchini oshirishdagi roli, ularning samarali qo‘llanilish omillari va rivojlantirish yo‘llari tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

So‘nggi yillarda O‘zbekiston olimlari tijorat banklari faoliyatida innovatsion xizmatlar joriy etilishi va ularning iqtisodiyotga ta’sirini chuqur tadqiq qilmoqdalar. Jumladan:

- **S.S.G‘ulomov va Q.S.Usmonov (2019) bank xizmatlarini modernizatsiya qilish va mijozlar ehtiyojiga moslashtirish innovatsion omil sifatida ahamiyatga ega ekanini ta’kidlaydi.**
- **O.X. Sattorov (2020) innovatsion xizmatlar – internet-banking, mobil banking, QR to‘lov tizimlari orqali mijozlar ishonchini oshirish imkoniyatlarini ilmiy asoslab bergan.**
- **B.B.Rahimov (2021) esa raqamli bank xizmatlari banklar raqobatbardoshligini kuchaytirib, mijozlarga xizmat ko‘rsatish tezligi va qulayligini oshirish orqali ishonchni orttirishini ko‘rsatgan.**
- **O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki** statistik hisobotlarida oxirgi yillarda mobil banking, internet banking, elektron hamyonlar va boshqa masofaviy xizmatlardan foydalanuvchilar soni keskin ortgani ko‘rsatib o‘tilgan.
- Ilmiy maqolalarda esa, bank xizmatlarining sifatini oshirish, shaffoflikni ta’minlash, kiberxavfsizlikni kuchaytirish va mijozlarga qulay interfeys yaratish ishonchning asosiy omillari sifatida qayd etiladi.

Metodologiya

- O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki hisobotlari, tijorat banklarining ochiq moliyaviy ko‘rsatkichlari, so‘rovnomalar va intervyular.
- **So‘rovnoma.** 150 nafar mijoz o‘rtasida internet-banking, mobil banking va elektron to‘lovlardan foydalanish bo‘yicha ishonch darajasi o‘rganildi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

- SWOT-tahlil (kuchli va zaif tomonlar, imkoniyat va tahdidlar), qiyosiy tahlil (an'anaviy xizmatlar va innovatsion xizmatlar o'rtasida).

Natija va muhokamalar.

Yangi bank texnologiyalari foydalanuvchilarga moliyaviy operatsiyalarga oson va qulay kirishni ta'minladi. An'anaviy xizmat ko'rsatishdan raqamli ofisga o'tish esa banklarga xarajatlarni optimallashtirish, xizmat ko'rsatishni yaxshilash va mijozlarning sodiqligini oshirishga yordam berdi.

Oddiy to'lovlar. So'nggi 2 yil ichida raqobat banklarning zamonaviy to'lov texnologiyalari atrofida rivojlandi. Odamlar bir teginish bilan to'lashga o'rganib qolishdi va bozor muqobillarni izlashga majbur bo'ldi: pay-xizmatlar, QR-kodlar, biometrik to'lovlar, telefonga NFC-stikerlar.

Shuningdek, sotib olish qiymati teng qismlarga bo'linadigan va bir-ikki oy davomida to'lanadigan BNPL xizmatlarini o'z ichiga olgan to'lov xizmatlariga, peer-to-peer to'lovlariga bo'lgan talab ham oshdi.

Auditoriya segmentatsiyasi. Segmentatsiya - bank faoliyatidagi yildan yilga kuchayib borayotgan yana bir innovatsiya. Biznes tor auditoriyaga uning ehtiyojlari uchun maxsus yaratilgan yechimni taklif qilishga intiladi. Masalan, oilaviy byudjetni boshqarish xizmatlari va bolalar banki.

Bank sohasida low-koddan foydalanishga misollar: (Keltirilgan misollarni statistik ma'lumotlar bilan boyitish tavsiya etiladi.)

Mobil ilovalarni yaratish - yangi funksiyalarni tez ishlab chiqish va turli qurilmalarga moslashish.

Chat-botlarni ishlab chiqish - mijozlarga xizmat ko'rsatishni avtomatlashtirish, kecha-yu kunduz yordam ko'rsatish.

Shaxsiylashtirilgan takliflarni yaratish - mijozlar haqidagi ma'lumotlarni tahlil qilish va ularga individual raqamli bank mahsulotlarini taqdim etish.

Mobil banking trendlari. Bugungi kunda Android yoki iOS uchun mobil ilova foydalanuvchilarni jalb qilish va ushlab turishning asosiy vositasidir. Mijozlarning yarmidan ko'pi bank xizmatlaridan ilova orqali foydalanishni afzal ko'radi. Shuning uchun biznesning asosiy vazifasi innovatsion bank texnologiyalaridan foydalangan holda funksionalni oshirishdir.

Open Banking API. So'nggi ikki yilda bank innovatsiyalaridan biri Open Banking texnologiyasi bo'ldi. U banklar uchun ko'plab imkoniyatlar ochadi:

- Mijozlarni jalb qilish va ushlab turish ko'rsatkichlarini yaxshilaydi.
- Mijozlar haqida ko'proq ma'lumot to'plash va tahlil qilish va ularga moslashtirilgan xizmatlarni taklif qilish imkonini beradi.
- Chuqurroq skoring banklarga foydali stavkalarda ko'proq kreditlar berish imkonini beradi, bu esa qo'shimcha auditoriyani jalb qilishi mumkin.

Bank xizmatlaridan foydalanuvchilar uchun Open Banking birinchi navbatda xizmatlar sifatini oshirishni anglatadi. Masalan, jarayonlarning tezligini oshirish va yanada do'stona interfeyslar, mahsulotlar qatorini kengaytirish va foydali takliflarni qulay qidirish.

So'rovnoma natijalariga ko'ra, mijozlarning 70 foizi mobil banking va internet banking xizmatlaridan muntazam foydalanmoqda va ulardan qoniqish bildirgan.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-8

O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki ma’lumotlariga ko‘ra, **2019-yilda** tijorat banklari tomonidan ko‘rsatilgan masofaviy xizmatlardan foydalanuvchilar soni **6,8 mln kishi**ni tashkil etgan bo‘lsa, **2022-yilda** bu ko‘rsatkich **24 mln kishiga** yetgan.

Mobil banking foydalanuvchilari soni 2019-yilda **3,1 mln** bo‘lgan bo‘lsa, **2023-yilda** u **17,2 mln**ga yetdi. Bu **5 barobar o‘sish**ni anglatadi.

QR-kod orqali to‘lovlar 2020-yilda atigi **2 trln so‘m**ni tashkil qilgan bo‘lsa, 2022-yil yakunida bu ko‘rsatkich **47 trln so‘m**dan oshgan.

Kreditlar va depozitlarga ishonch ham o‘sib bormoqda**.** 2021-yilda tijorat banklari depozitlari hajmi **124 trln so‘m** bo‘lgan bo‘lsa, 2023-yil oxirida u **214 trln so‘m**ga yetdi (72% o‘sish).

Ishonchni oshiruvchi omillar:

- Kiberxavfsizlikni ta’minlash (ikki bosqichli autentifikatsiya, SMS-kodlar, biometrik tizimlar).
- Shaxsiylashtirilgan xizmatlar (mijozlarga mos kredit takliflari, elektron maslahatlar).
- Tezkor xizmat ko‘rsatish (24/7 online qo‘llab-quvvatlash, chat-botlar).
- Qulay to‘lov tizimlari (QR-kod, NFC, elektron hamyonlar).

Muhokamalar

- Innovatsion xizmatlar bank va mijoz o‘rtasida o‘zaro ishonchni mustahkamlashning muhim vositasi bo‘lib chiqmoqda.
- An’anaviy xizmatlarga qaraganda, raqamli xizmatlar tezkor va shaffof bo‘lgani sababli mijozlar ularni afzal ko‘rmoqda.
- Biroq ayrim muammolar ham mavjud: ayrim hududlarda internet sifati pastligi, aholining ayrim qatlamlari (keksalar) innovatsion xizmatlardan foydalanishda qiynalmoqda.
- Shuning uchun tijorat banklari innovatsion xizmatlarni joriy etishda infratuzilma rivoji va mijozlarni o‘qitishga ham e’tibor qaratishi lozim.

Xulosa.

Tijorat banklarida innovatsion xizmatlarni rivojlantirish — mijozlar ishonchini oshirishning eng muhim omillaridan biridir. Mijozlar uchun qulaylik, tezkorlik va xavfsizlik ta’minlanganda bank xizmatlariga bo‘lgan ishonch ortadi.

Innovatsion bank xizmatlari mijozlarga tezkorlik, qulaylik va xavfsizlikni taqdim etmoqda.

Statistik ma’lumotlar shuni tasdiqlaydiki, 2020–2025 yillarda innovatsion xizmatlardan foydalanuvchilar soni bir necha barobarga o‘sgan.

Bank tizimida raqamlashtirish jarayonlari nafaqat xizmatlar sifati va hajmini, balki mijozlar ishonchini ham kuchaytirgan.

Banklar quyidagi yo‘nalishlarga e’tibor qaratishi zarur:

- kiberxavfsizlikni yanada kuchaytirish;
- mijozlar uchun shaxsiylashtirilgan takliflar yaratish;
- masofaviy xizmatlarni ommalashtirish;
- mijozlarni innovatsion xizmatlardan foydalanishga o‘rgatish.

Shunday qilib, ushbu mamlakatlarning barchasida bank xizmatlarining qulayligi, xavfsizligi va ommabopligini oshirish uchun mobil to‘lovlar, ochiq bank xizmatlari, blokcheyn texnologiyalari va sun’iy intellektga e’tibor qaratgan holda raqamlashtirish va innovatsiyalar tendensiyasi kuzatilmoqda.

Kelgusida innovatsion xizmatlar orqali nafaqat mijozlar ishonchini oshirish, balki banklarning xalqaro moliya bozorida raqobatbardoshligini ham ta’minlash mumkin. Zamonaviy davrda sun’iy

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

intellekt asosida kredit baholash, blokcheyn orqali xavfsizlikni oshirish kabi innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali banklar yanada raqobatbardosh bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. 2022-2026 yillarda O‘zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘tisida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 06.07.2022 Yildagi Pf-165-Son.

2.O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 23-martdagi Pq-3620-Son Qarori.

3.Abdukarimov, I.T. *Bank menejmenti*. Toshkent: “Sharq”, 2018. – 120–135-betlar.

4.Rahimov, B.B. *O‘zbekiston bank tizimida innovatsion xizmatlar va ularning iqtisodiy samaradorligi*. Samarqand: “Zarafshon” nashriyoti, 2021. 55–71-betlar.

5.Xo‘jayev, A.A. *Bank tizimi va raqamli texnologiyalar*. Toshkent: “Innovatsiya-Ziyo”, 2022. 33–49-betlar.

6. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. *O‘zbekiston Respublikasida bank tizimini rivojlantirish konsepsiyasi 2020–2025 yillar uchun.* Toshkent, 2020. 5–18-betlar.

7.G‘ulomov, S.S., Usmonov, Q.S. *Bank ishi: O‘quv qo‘llanma*. Toshkent: “Iqtisodiyot” nashriyoti, 2019. 45–62-betlar.

8. Abdullaev Y.A., Qoraliev T.M., va boshqalar «Bank Ishi». O‘quv qo‘llanma - b.m.: T.: «Iqtisod-Moliya», 2015. - 576 b.

9.Sattorov, O.X. *Tijorat banklari faoliyatida innovatsion xizmatlarni rivojlantirish yo‘llari*. Toshkent. “Fan va texnologiya”, 2020. 87–102-betlar.